

Η Ελληνογαλλική αμυντική συμμαχία και οι νομικές της προεκτάσεις

Ζωή Παπακυρίτση
Επί πτυχίω φοιτήτρια Νομικής ΑΠΘ

Πρόλογος

Ήδη από την ίδρυση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, που σηματοδοτεί άλλωστε και την λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, το ζήτημα της ασφάλειας και της αποφυγής παρόμοιων συγκρούσεων που θα μπορούσαν ξανά να οδηγήσουν σε αντίστοιχου μεγέθους συρράξεις αποτέλεσε βασικό κομμάτι στην ατζέντα πολλών κρατών¹. Στην αναζήτηση των κατάλληλων μέσων προς επίτευξη αυτού του σκοπού, η σύναψη συμφωνιών, ιδίως διμερών συμφωνιών μεταξύ κρατών, ξεκίνησε να είναι δημοφιλής.

Οι διαπραγματεύσεις προς σύναψή τους κατέλαβαν βασικό μέρος στα διπλωματικά forum διεθνώς, με αποτέλεσμα στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια η ειρήνη και η διατήρησή της να έχει καταστεί αποστολή των κρατών, καθώς η οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης ήταν ακόμη δύσκολη υπόθεση. Πολλές από τις συνθήκες αυτές διατηρούν ισχύ μέχρι και σήμερα με κάποιες παραλλαγές και αναπροσαρμογές στην δυναμική των κρατών. Πρόσφατα, και η Ελλάδα εντάχθηκε δυναμικά στο

«παιχνίδι» των συμφωνιών με την υπογραφή της *Ελληνογαλλικής Αμυντικής Συμμαχίας*, το Σεπτέμβριο του 2021, αναβαθμίζοντας την στρατιωτική και αμυντική της δυναμική και καθιστώντας την κίνηση αυτή υποδειγματική σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το κείμενο και η υπογραφή της Συνθήκης

Χωρίς αμφιβολία, η σύναψη διμερών συμφωνιών αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά μέσα χάραξης εξωτερικής πολιτικής και στρατηγικής ενός κράτους. Σε αντίθεση με προφορικές δεσμεύσεις του παρελθόντος, αυτή τη φορά η Ελλάδα προχώρησε στην γραπτή και από κοινού αμυντική δέσμευση με την Γαλλία μέσα από ένα μακροσκελές αλλά συγχρόνως ξεκάθαρο και κατανοητό κείμενο. Ακολουθώντας τις τυπικές διαδικασίες της υπογραφής αλλά και της επικύρωσης, οι δύο πλευρές προσφάτως έθεσαν σε εφαρμογή την προκείμενη συνθήκη.

Το κείμενο της Συμμαχίας διακρίνεται σε πέντε διαφορετικές ενότητες², οι οποίες

¹ GIBSON, JOHN S. "ARTICLE 51 OF THE CHARTER OF THE UNITED NATIONS." *India Quarterly*, vol. 13, no. 2, Sage Publications, Ltd., 1957, pp. 121–38, <http://www.jstor.org/stable/45067909>

² Διαθέσιμο σε: https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/01_%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%94%CE%99%CE%9F%20%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%97%CE%9D%CE%9F%CE

συνολικά καλύπτουν ένα μεγάλο, και πρωτόγνωρο για τα δεδομένα της χώρας μας, στρατιωτικό και αμυντικό φάσμα. Η πρώτη και πιο κύρια ενότητα είναι αυτή της «Στρατηγικής Συνεργασίας». Ακολουθούν οι ενότητες με τίτλο «Συνεργασία στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής» και «Στρατιωτική Συνεργασία», ενώ, πέραν του τελευταίου κεφαλαίου με τίτλο «Τελικές Διατάξεις», σημαντικό παρουσιάζεται και το κεφάλαιο τέσσερα με τίτλο «Συνεργασία στους τομείς των εξοπλισμών και των βιομηχανιών άμυνας και ασφάλειας». Είναι πράγματι, γεγονός, πως πρώτη φορά η Ελλάδα προβαίνει σε μία τόσο ενδεδεγμένη συμφωνία με έναν άλλο ευρωπαϊκό εταίρο, δίνοντας έμφαση σε μία προσπάθεια που παρατηρείται έντονα στους ευρωπαϊκούς κόλπους τελευταία: την προσπάθεια εγκαθίδρυσης μίας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Αυτονομίας μέσα από αντίστοιχα διμερή υποδείγματα δράσης με πολυεπίπεδες αναφορές, όπως αυτή η συμφωνία. Όπως έγινε αντιληπτό, η συμφωνία αυτή τράβηξε την προσοχή όχι μόνο εγχώριων και γαλλικών Μέσων Ενημέρωσης, αλλά και διεθνούς βεληνεκούς, αποδεικνύοντας την σημασία της αλλά και τον ρόλο που θα διαδραματίσει στην συνέχεια των εξελίξεων.

Νομικές Πτυχές

Μπορεί μία διμερής συμφωνία να έχει κατα κύριο λόγο πολιτικό χαρακτήρα, δεν παύει

όμως να διαθέτει νομικό υπόβαθρο και να έχει διαμορφωθεί επί τη βάσει διεθνών νομικών κειμένων. Όπως φάνηκε, συνεπώς, η συμφωνία Γαλλίας-Ελλάδας δεν προκάλεσε έκπληξη μόνο λόγω του μεγέθους της δύναμης που διαθέτει η Γαλλία ευρωπαϊκά και διεθνώς, αλλά και λόγω των νομικών ισορροπιών που τήρησε μέσα σε ένα κείμενο που όμοιό του δεν έχει υπογραφεί προηγουμένως σε ελληνικό επίπεδο. Κατά κοινή ομολογία, το μεγαλύτερο βάρος όλης της συμμαχίας τοποθετείται στο Άρθρο 2 αυτής³, το οποίο πραγματεύεται το δικαίωμα των κρατών στην συλλογική άμυνα.

Συλλογική Άμυνα

Ρήτρα αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής

Σαφής και άμεση είναι η αναφορά που κάνει το άρθρο 2 στο άρθρο 51 του ΧΗΕ⁴. Το άρθρο 51 ειδικότερα, συνιστά μία από τις θεμελιώδεις κατακτήσεις του ΟΗΕ από την δημιουργία του, καθώς είναι μία από τις διατάξεις που ρυθμίζουν την χρήση βίας και τα όριά της μεταξύ των κρατών. Συγκεκριμένα, το άρθρο 51 αποτελεί την ακροτελεύτια διάταξη του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, που αφορά σε ενέργειες που πραγματοποιούνται σε περίπτωση διατάραξης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.⁵ Μπορεί το άρθρο 51 να αναφέρεται στο δικαίωμα κάθε κράτους στην (αυτό-)άμυνα στις περιπτώσεις εκείνες που απειλείται η εδαφική του

[%93%CE%91%CE%9B%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%A3%CE%A5%CE%9C%CE%A6%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%91.pdf](#)

³ «Τα Μέρη παρέχουν το ένα στο άλλο βοήθεια και συνδρομή, με όλα τα κατάλληλα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους, κι εφόσον υφίσταται ανάγκη με τη χρήση ένοπλης βίας, εάν διαπιστώσουν από κοινού ότι μία ένοπλη επίθεση λαμβάνει χώρα εναντίον της επικράτειας ενός από τα δύο, σύμφωνα με το Άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.»

⁴ «Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη

στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και σε καμία περίπτωση δε θα θίγουν την εξουσία και την υποχρέωση που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα με αυτόν το Χάρτη, να αναλαμβάνει οποτεδήποτε τη δράση που κρίνει αναγκαία για τη διατήρηση ή για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας».

⁵ Σαρηγιαννίδης Χ. Μιλιτιάδης, ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ, Σάκκουλας, 2013, σ.610

ακεραιότητα, αλλά αν διαβαστεί παράλληλα με το άρθρο 2 της ελληνογαλλικής συμμαχίας, γίνεται φανερό πως εν προκειμένω γίνεται λόγος για το δικαίωμα στην συλλογική άμυνα, όπως αυτό εκπληρώνεται μέσα από την σύναψη διμερών συμφωνιών.

Ιστορικά αυτό το άρθρο δεν αποτελεί νέα έννοια στο πεδίο του Διεθνούς Δικαίου⁶. Αντίθετα, φαίνεται πως αποτελεί συνεχιστή του άρθρου 15 παράγραφος 7 του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ), και την βάση της συλλογικής άμυνας στην πορεία της διεθνούς κοινότητας. Υποστηρίζεται, πως το άρθρο 51 δεν αποτελεί παρά αποκρυστάλλωση διεθνούς εθιμικού δικαίου⁷ που διαμορφώθηκε ανά τα χρόνια μέσα από την υπογραφή αντίστοιχου είδους συμφωνιών. Έτσι, με βάση την άποψη που υποστηρίζει την εθιμικότητα του δικαιώματος, δεν είναι παρά εγγενές σε αυτά, και οι συμφωνίες απλώς επικαιροποιούν την ισχύ του, όπως έχει άλλωστε επισημάνει και το ΔΔΔ στην υπόθεση *Στρατιωτικές και Παραστρατιωτικές Δραστηριότητες στο Έδαφος και κατά της Νικαράγουα*.⁸ Στην περίπτωση μας, η ελληνογαλλική συμμαχία επικαλείται το δικαίωμα στην συλλογική άμυνα μέσα από την διατύπωση του άρθρου 2. Το παρόν άρθρο θέτει σε ισχύ μία ρήτρα αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής που δεσμεύει τα δύο κράτη. Αυτό σημαίνει πως σε περίπτωση επίθεσης από τρίτη χώρα η Γαλλία πρέπει να συνδράμει στρατιωτικά την Ελλάδα, και αντιστρόφως, ακόμη και αν η επίθεση γίνεται στο πλαίσιο συμμαχιών, όπως το ΝΑΤΟ. Αντιλαμβάνεται, συνεπώς, κανείς την ανάγκη υπογραφής μίας τέτοιας συμφωνίας ειδικά αν την τοποθετήσει μέσα στις

τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις και συνθήκες. Σε μία εποχή που η Τουρκική επιθετικότητα έχει βγει εκτός ορίων, η Ελλάδα με αυτή την κίνηση και την συγκεκριμένη διάταξη καταφέρνει να θωρακίσει την Ανατολική Μεσόγειο και τα συμφέροντα της εκεί, ακόμη και στην περίπτωση που η γειτονική χώρα επιλέξει να εξαπολύσει επίθεση εναντίον αυτής ή και τμήματος της.

Ποιές όμως είναι οι προϋποθέσεις άσκησης αυτού του δικαιώματος;

Ρητός όμως όρος του άρθρου 51, και του άρθρου 2 κατ' επέκταση, συνιστά η επίθεση την οποία πρέπει να δέχεται το εκάστοτε κράτος ώστε να ενεργοποιηθούν οι όροι του δικαιώματος του. Ο ορισμός της επίθεσης, φαίνεται κατά καιρούς να έχει διχάσει τόσο την θεωρία όσο και την νομολογία. Επ' αυτού του ζητήματος η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών κατάφερε να καταλήξει στο Ψήφισμα 3314, το οποίο έμεινε γνωστό και με τον τίτλο «Ορισμός της επίθεσης»⁹. Σύμφωνα με αυτό, και με την κρατούσα ερμηνεία, η επίθεση σχετίζεται με ενέργειες στις οποίες μπορεί να προβεί ένα κράτος με οργανωμένες στρατιωτικές δυνάμεις, με σκοπό να απειλήσει την εδαφική ακεραιότητα και την πολιτική ανεξαρτησία ενός άλλου κράτους. Παράλληλα, η επίθεση αυτή θα πρέπει να είναι ένοπλη. Το ένοπλο ή όχι της επίθεσης ερμηνεύεται κάθε φορά υπό τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στον τεχνολογικό τομέα και την πρόοδο που σημειώνεται στα οπλικά συστήματα των κρατών. Τέλος, επίσης θεμελιώδες είναι το χαρακτηριστικό του χρόνου στην επίθεση. Η τελευταία δηλαδή, πρέπει να είναι παρούσα, δηλαδή να

⁶ GIBSON, JOHN S. "ARTICLE 51 OF THE CHARTER OF THE UNITED NATIONS." *India Quarterly*, vol. 13, no. 2, Sage Publications, Ltd., 1957, pp. 121–38, <http://www.jstor.org/stable/45067909>

⁷ Franz Cede and Lilly Sucharipa-Behrmann, *The United Nations Law and Practice*, Kluwer Law International, 2001, σ.73

⁸ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America) Merits*, Judgement of 27 June 1986, ICJ Reports 1986, 14, 102-104 (par. 192-195)

⁹ Definition of Aggression, UN Doc. A/RES/3314, 14 December 1974

παράγει άμεσο κίνδυνο ενάντια στο κράτος που δέχεται την επίθεση. Συγχρόνως, κατά την άσκηση του δικαιώματος θα πρέπει να τηρηθούν οι αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας, όπως κρίθηκε από το ΔΔΔ στις υποθέσεις *Στρατιωτικές και Παραστρατιωτικές Δραστηριότητες στο Έδαφος και κατά της Νικαράγουα* καθώς και στη *Γνωμοδότηση για την Απειλή ή Χρήση Πυρηνικών Όπλων*.¹⁰

Την ίδια στιγμή βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως το άρθρο 51 βρίσκεται ενταγμένο στο Κεφάλαιο VII του Χάρτη, το οποίο ήδη από το άρθρο 39, που το εγκαινιάζει, θέτει το Συμβούλιο Ασφαλείας στο επίκεντρο του Κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, το όργανο αυτό είναι το αρμόδιο για όλες τις αποφάσεις που θα ληφθούν σε διεθνές επίπεδο με σκοπό την διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας. Καθίσταται, λοιπόν, σαφές και από την διατύπωση του άρθρου 51 πως οποιοδήποτε μέτρο ληφθεί από τα κράτη, λαμβάνει χώρα προσωρινώς και «ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα». Κατ'αποτέλεσμα η **ενημέρωση** του Συμβουλίου, ως οργάνου που έχει το μονοπώλιο στη χρήση βίας¹¹, είναι επίσης απαραίτητη προϋπόθεση για την ενεργοποίηση του δικαιώματος. Τέλος, κομβικό ρόλο διαδραματίζει το κράτος-θύμα που θα πρέπει τόσο να δηλώσει την επίθεση που δέχεται όσο και να προσκαλέσει το κράτος που θα το συνδράμει. Είναι, συνεπώς, φανερό, πως ενώ το δικαίωμα στην συλλογική άμυνα κατοχυρώνεται με την υπογραφή της συνθήκης, η ενεργοποίησή του δεν γίνεται αυτοδικαίως, αλλά ακολουθεί μία σειρά

από βήματα. Σημειωτέον, πως στα βήματα αυτά δεν χωρούν παρεκκλίσεις, δεδομένου πως η βία που πρόκειται να ασκηθεί αποτελεί παραβίαση του θεμελιώδους άρθρου 2 παράγραφος 4 του ΧΗΕ που απαγορεύει την απειλή ή χρήση της.

Που ασκείται η επίθεση;

Αναλύοντας γραμματικά το άρθρο 2 μπορεί κανείς να προβεί και σε μία ακόμη παρατήρηση. Διευκρινίζεται πως η αμυντική συνδρομή μπορεί να δοθεί στη χώρα μας, όταν αυτή δέχεται επίθεση στην επικράτειά της, ουσιαστικά, δηλαδή, επί των εδαφών που ασκεί την κυριαρχία της. Θα έλεγε κανείς, πάντως, πως η συμφωνία αυτή υπεγράφη από την χώρα μας υπό την απειλή της γειτονικής τουρκικής δύναμης με άξονα τις διαρκείς αμφισβητήσεις της ΑΟΖ και της ελληνικής υφαλοκρηπίδας. Τα τελευταία, εκκρεμούν ακόμη αναγνώρισης και είναι γεγονός πως η κατάσταση στα ελληνικά χωρικά ύδατα είναι ακόμη ρευστή. Ακόμη, βέβαια, και να καταφέρει η Ελλάδα να πετύχει την αναγνώριση, υπό το Δίκαιο της Θάλασσας τόσο η ΑΟΖ όσο και η υφαλοκρηπίδα δεν αποτελούν μέρη της ελληνικής κυριαρχίας αλλά ζώνες στις οποίες η Ελλάδα ασκεί επί της ουσίας κυριαρχικά δικαιώματα¹². Τίθεται συνεπώς το ερώτημα: Η υπογραφείσα σύμβαση καλύπτει τις έντονες τουρκικές απειλές που δέχεται η χώρα μας επί των προαναφερθεισών θαλάσσιων ζωνών ή όχι;

Οι απόψεις φαίνονται να δίστανται, ειδικά μετά από πρόσφατες δηλώσεις του γαλλικού Υπουργείου Εξωτερικών¹³, περί μη δέσμευσης της Γαλλίας επί των

¹⁰ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America) Merits, Judgement of 27 June 1986, ICJ Reports 1986, 14, (par. 176), Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion of 8 July 1996, ICJ Reports 1996, 226, 245 (par. 41)

¹¹ Αντωνόπουλος Κ., ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2017, σ. 708

¹² Καρακωστανόγλου, Β., Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο Νέο Δίκαιο της Θάλασσας, Σάκκουλας, 2001, σελ. 89

¹³ Son article 2 prévoit une clause d'assistance mutuelle rédigée comme suit: « Les Parties se portent mutuellement aide et assistance, par tous les moyens appropriés en leur possession, si besoin l'emploi de la force armée, si elles constatent conjointement qu'une agression armée survient contre le territoire de l'une d'entre elles,

ζητημάτων της ΑΟΖ. Πάντως το Διεθνές Δικαστήριο στην Υπόθεση Εξεδρών Πετρελαίου¹⁴, τόνισε πως δεν μπορεί να οριοθετήσει αυστηρά της έννοια της ένοπλης επίθεσης, και πως ακόμη και ένα διασυνοριακό επεισόδιο θα μπορούσε να ενεργοποιήσει το δικαίωμα στην άμυνα αν ήταν της απαραίτητης βαρύτητας. Το Δικαστήριο, συνεπώς, δίνει μία ελαστικότητα και ένα περιθώριο, χωρίς να απαιτεί πάντα εισβολή στην *stricto sensu* επικράτεια, ώστε μία πράξη ενός κράτους να θεωρηθεί επίθεση. Υπό το φως αυτής της ερμηνείας, ίσως η ελληνογαλλική συμμαχία θα μπορούσε να καλύψει το κενό το οποίο παρατηρήθηκε σε αυτό το ιδιαίτερα σημαντικό για την χώρα μας σημείο.

Σύγκριση με παρόμοιες περιπτώσεις Συλλογικής Άμυνας

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η χρήση του άρθρου 51, δεν αποτελεί ένα νέο φαινόμενο στη διεθνή επικαιρότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν μεταξύ άλλων η Συμφωνία των Βρυξελλών μεταξύ Γαλλίας, Βρετανίας, Βελγίου, Ολλανδίας και Λουξεμβούργου το 1948, και η Συμφωνία του Συνδέσμου Αραβικών κρατών το 1945 αλλά και η Συμφωνία της Μανίλα το 1954, υπό τις οποίες η αμοιβαία στρατιωτική συνεισφορά σε περίπτωση

επίθεσης θα ήταν άμεση. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως το άρθρο 51, μεταπολεμικά, έθεσε τις βάσεις για την περιφερειακή συσπείρωση και οργάνωση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της οργάνωσης αποτελεί το Σύμφωνο του Βορείου Ατλαντικού, γνωστό και ως NATO. Η συλλογική άμυνα αποτελεί τον πυρήνα του. Βάσει του άρθρου 5¹⁵ του παρόντος Συμφώνου, όταν ένα κράτος - μέλος δέχεται επίθεση, ολόκληρη η συμμαχία υποχρεούται συλλογικά να συνδράμει ωσάν να ήταν επίθεση προς την ίδια. Τι συμβαίνει όμως όταν μία χώρα-σύμμαχος στο NATO, όπως η Τουρκία, αποφασίζει να εξαπολύσει επίθεση προς μία άλλη χώρα-σύμμαχο όπως η Ελλάδα; Μπορεί η συμμαχία να συνδράμει; Και αν ναι, τότε προς ποια κατεύθυνση; Είναι φανερό πως η συμμαχία δε συστάθηκε για τέτοιες καταστάσεις, και πως βάσει του καταστατικού της υποχρεούται να τηρήσει μία στάση ουδετερότητας χωρίς εμπλοκές.

Η Ελλάδα, όμως δεν παύει να είναι και μέρος ενός ακόμη μεγαλύτερου περιφερειακού οργανισμού, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία μάλιστα, όπως προαναφέρθηκε, προσπαθεί να εγκαθιδρύσει μία ισχυρή ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία. Βασισμένη στο άρθρο 51 του Χάρτη η παράγραφος 7 του άρθρου 42¹⁶ της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής

conformément à l'article 51 de la Charte des Nations unies.» La zone économique exclusive (ZEE) n'est pas considérée comme faisant partie du territoire d'un Etat, notamment par la Convention des Nations unies sur le droit de la Mer (dite convention de Montego Bay), auxquelles la France et la Grèce sont parties. »

¹⁴ Oil Platforms, (Iran v. US), Judgement of 6 November 2003, ICJ Reports 2003, 161 (para. 72)

¹⁵ «Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι, ένοπλος επίθεσις εναντίον ενός ή πλειόνων εξ αυτών εν Ευρώπη ή Βορείω Αμερική θέλει θεωρηθεί επίθεσις εναντίον απάντων και, συνεπώς, συμφωνούν ότι, εν περιπτώσει τοιαύτης ενόπλου επιθέσεως, έκαστον εξ αυτών, εν τη ασκήσει του υπό του άρθρου 51 του Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών αναγνωριζομένου δικαιώματος της ατομικής ή συλλογικής αυτοαμύνης, θα συνδράμει τα υφιστάμενα την επίθεσιν εν ή πλείονα Μέρη δια της

αμέσου λήψεως, τόνον ατομικώς όσον και από συμφώνου μετά των ετέρων Μερών, των μέτρων άτινα θεωρεί αναγκαία περιλαμβανομένης της χρήσεως ενόπλου βίας προς αποκατάστασιν και διατήρησιν της ασφαλείας της περιοχής του Βορείου Ατλαντικού.

Πάσα τοιαύτη ένοπλος επίθεσις ως και παν μέτρον λαμβανόμενον συνεπεία ταύτης θα φέρονται άμέσως εις γνώσιν του Συμβουλίου Ασφαλείας. Τα μέτρα ταύτα θα λήξουν όταν το Συμβούλιον Ασφαλείας θα έχη λάβει τα αναγκαία μέτρα προς αποκατάστασιν και διατήρησιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας.»

¹⁶ «Εάν ένα κράτος-μέλος είναι θύμα ένοπλης επίθεσης στο έδαφός του, τα άλλα κράτη-μέλη θα πρέπει να έχουν απέναντί του μια υποχρέωση βοήθειας και συνδρομής με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το Άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό

Ένωσης (ΣΕΕ), εισάγει αντιστοίχως μία ρήτρα αμοιβαίας άμυνας μεταξύ των μελών. Παρόλα αυτά, ενώ κι αυτή η ρήτρα αναφέρει, όπως και το άρθρο 5 του ΝΑΤΟ, πως κάθε κράτος μπορεί να συνδράμει με όσα μέσα διαθέτει και με τον τρόπο και τον βαθμό που κρίνει απαραίτητο, υπάρχει μία λεπτομέρεια που διαφοροποιεί σημαντικά τις δύο διατάξεις. Συγκεκριμένα, προβλέπεται πως, η οποιαδήποτε παροχή βοήθειας θα πρέπει να συμβαδίζει με τον χαρακτήρα κάθε κράτους και με την αμυντική που έχει επιλέξει να χαράξει στο πέρασμα των χρόνων. Αυτό σημαίνει, πως κράτη που παραδοσιακά κινούνται προς ουδέτερες θέσεις, όπως η Ιρλανδία ή η Σουηδία, δεν είναι υποχρεωμένα να δράσουν. Αυτός είναι και ο λόγος που η επίκληση αυτού του άρθρου έχει πραγματοποιηθεί μόνο από την Γαλλία το 2015, δημιουργώντας ελάχιστο και σχεδόν ανύπαρκτο προηγούμενο.¹⁷

Συμπεράσματα

Είναι φανερό πως το σύστημα συλλογικής ασφάλειας και άμυνας έκανε την εμφάνισή του στην παγκόσμια πραγματικότητα, σε μία περίοδο όπου ο πλανήτης προσπαθούσε να ανακάμψει από τον χειρότερο πόλεμο που είχε βιώσει ποτέ, τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ανοικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών, η διαμόρφωση συμμαχιών και η ανταλλαγή δεσμεύσεων φάνηκε να συνιστά ανάγκη των κρατών στην προσπάθεια ανασυγκρότησής τους. Βέβαια, δεν ήταν και λίγες οι φορές, όπου μέλη επικαλέστηκαν καταχρηστικά το άρθρο 51 δικαιολογώντας τις επεμβατικές και επεκτατικές τους τάσεις. Από την άλλη, όμως, η πλήρης εναπόθεση της αποστολής

για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας αποκλειστικά στον ΟΗΕ και στο Συμβούλιο Ασφαλείας, φαίνεται να αποτελεί ουτοπία. Η δυσλειτουργία μίας μεγάλης ομάδας αλλά και τα αντικρουόμενα συμφέροντα που ενσαρκώνονται στην άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας παραλύουν την αποστολή αυτή. Οι φόβοι βέβαια για τον κατακερματισμό της ειρήνης και η δημιουργία πολλών αντιμαχόμενων στρατοπέδων ενισχύονται. Μέσα σε όλες αυτές τις ανησυχίες, πάντως, η χώρα μας φαίνεται να προχώρησε στην πιο αποτελεσματική λύση. Λαμβάνοντας υπόψη την περιορισμένη προστασία και βοήθεια από ήδη υπάρχοντες οργανισμούς και συστήματα, όπως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ, η σύναψη διμερών συμφωνιών αποτελεί μία επιλογή που αναμφίβολα θα της παρέχει ανακούφιση απέναντι στην γειτονική Τουρκία και την Ανατολική Μεσόγειο. Σε αυτή την κατηγορία ανήκει και η ελληνογαλλική αμυντική συμμαχία. Κατά τα λοιπά, μόνο το μέλλον θα δείξει αν αυτή τη φορά η χώρα μας βαδίζει στο σωστό ή στον λανθασμένο διπλωματικό δρόμο.

δεν θα πρέπει να θίγει τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών-μελών. Οι δεσμεύσεις και η συνεργασία σε αυτό τον τομέα θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τις δεσμεύσεις απέναντι στο ΝΑΤΟ, το οποίο, για εκείνα τα κράτη που είναι μέλη του, παραμένει το θεμέλιο της συλλογικής άμυνας και το όργανο της εφαρμογής της».

¹⁷ European Council on Foreign Relations, Article 42.7: An explainer, Διαθέσιμο σε: https://ecfr.eu/article/commentary_article_427_an_explainer5019/